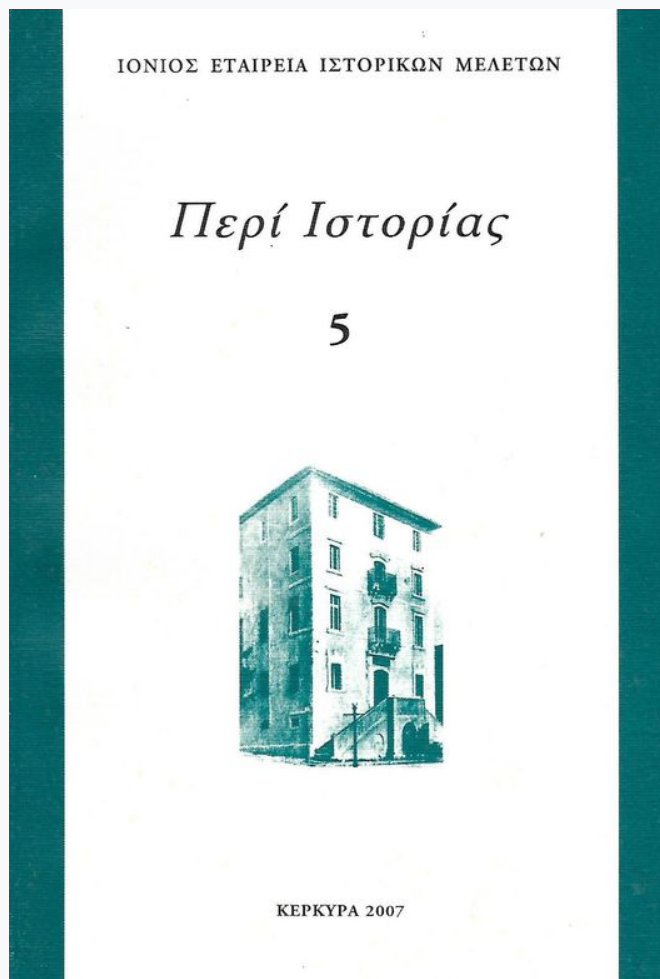

Peri Istorias

Vol 5 (2007)

ο πολυσχιδές έργο του Γεωργίου Σ. Σαμαρτζή

Νεκταριάννα Σαλίβερου

doi: [10.12681/p.i.24862](https://doi.org/10.12681/p.i.24862)

To cite this article:

Σαλίβερου Ν. (2020). ο πολυσχιδές έργο του Γεωργίου Σ. Σαμαρτζή. *Peri Istorias*, 5, 187–189.
<https://doi.org/10.12681/p.i.24862>

ΤΟ ΠΟΛΥΣΧΙΔΕΣ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Σ. ΣΑΜΑΡΤΖΗ

Νεκταριάννα Σαλίβερον

Ο Γεώργιος Σαμαρτζής γεννήθηκε το 1868 στην Κέρκυρα, τέσσερα μόλις χρόνια από την Ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα. Η αναπροσαρμοστική περίοδος, που διαρκούσε, ακόμα και η κρίση στην οικονομία και την πολιτικοκοινωνική ζωή των νησιών αποτελούν τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης περιόδου.

Ο ζωγράφος πέρασε τα παιδικά του χρόνια με στερήσεις. Μέχρι τα 14 χρόνια του δεν γνωρίζουμε τις σχέσεις του με τη ζωγραφική. Σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται από τα τετράδιά του, η άνθηση της ζωγραφικής στην Κέρκυρα διέγειρε τις καλλιτεχνικές του ανησυχίες και γι' αυτό παρακάλεσε τον πατέρα του να εγγραφεί στη σχολή του Β. Μποκατσιάμπη και Α. Γιαλλινά. Επίσης υπήρξε μαθητής του Χ. Παχή, ο οποίος το 1870 ίδρυσε τη δική του σχολή και στην οποία ο Σαμαρτζής έλαβε στα 14 χρόνια του την πρώτη διάκριση.

Το Γενάρη του 1888 ο ζωγράφος έφυγε για την Ιταλία, προκειμένου να συνεχίσει τις σπουδές του στη Νάπολη κοντά στους Domenico Morelli και Vincenzo Marinelli.

Το 1890 εγκαθίσταται στην Αθήνα και το 1891 επιστρέφει στην Κέρκυρα, εξαιτίας της δύσκολης οικονομικής κατάστασης της οικογένειάς του και παραμένει ως το 1897, οπότε διορίστηκε στη Δημόσια Εκπαίδευση, στην οποία εργάστηκε ως παιδαγωγός περίπου 25 χρόνια και αργότερα διετέλεσε διευθυντής της Καλλιτεχνικής Σχολής.

Το 1925 ο ζωγράφος πεθαίνει στην Κλινική Γερουλάνου, στην Αθήνα, ύστερα από ανεπιτυχή εγχείρηση του στομάχου. Μετά το θάνατό του η Σχολή έκλεισε.

Η καλλιτεχνική έκφραση του Σαμαρτζή δεν περιορίζεται μόνο στη ζωγραφική. Οι σπουδές του στη μουσική έγιναν στη «Νέα Φιλαρμονική» με δά-

σκαλο τον Αναστάσιο Ρινόπουλο. Ο ζωγράφος έπαιζε φλάουτο και τις γνώσεις του στη σύνθεση τις εκτιμούσε ιδιαίτερα ο Ιωσήφ Καίσαρης, στον οποίο το 1888 είχε απονεμηθεί στο Παρίσι από τον L. Delib πρώτο βραβείο για το συμφωνικό έργο «Η μάχη στα Δερβενάκια». Στίχους του Σαμαρτζή έχουν μελοποιήσει ο Αναστάσιος Ρομποτής και ο Σπύρος Δουκάκης. Ο ζωγράφος όμως έχει δημιουργήσει και πολλές δικές του συνθέσεις από τις οποίες οι πιο γνωστές είναι: «Τα εαρινά άνθη», «Το πένθιμο», «Η Φιλαρμονική Μαντζαρος».

Η καλλιτεχνική του παραγωγή είναι σημαντική, αγγίζει όλες τις θεματικές περιοχές και κατορθώνει μέσα από το πλούσιο έργο του να ενσωματώσει στοιχεία και επιδράσεις που προέρχονται από τους δασκάλους του. Τοπία, ηθογραφίες, θρησκευτικά θέματα και προσωπογραφίες συνθέτουν ένα παραγωγικότατο έργο που καταγράφει με σαφήνεια τις αναζητήσεις και τις κατακτήσεις του δημιουργού.

Ο Σαμαρτζής στην τοπιογραφία κατορθώνει να βρει το καθοριστικό στοιχείο του θέματος και να δώσει το χαρακτήρα του με αρκετή ελευθερία. Με αφετηρία μια ιδιαίτερη αγάπη για το λυρικό χρώμα σε αρμονικούς τόνους και τις μεγάλες ενιαίες επιφάνειες, τη μελετημένη σύνθεση και τη γενικευτική διάθεση, την έμφαση στην απόδοση του ατμοσφαιρικού, φθάνει σε μια ζωγραφική που διακρίνεται για την ειλικρίνεια και την πληρότητά της.

Το χρώμα στο έργο του Σαμαρτζή δεν διαδραματίζει μόνο διακοσμητικό ρόλο αλλά γίνεται το μέσο για την αυτοέκφραση του καλλιτέχνη μέσω του πηγαιού συναισθήματος που προκύπτει από τη φύση, αποτελώντας το δομικό στοιχείο της σύνθεσης.

Ο καλλιτέχνης παρατηρεί και απεικονίζει τη φύση άλλοτε με τάσεις εξιδανίκευσης και ρομαντικοποίησης του θέματος και άλλοτε με τάσεις για ρεαλιστική περιγραφή. Επιδιώκει άμεση επαφή με τη φύση και τον απασχολούν θέματα όπως η διάπλαση και ο ρόλος του φωτός στα αντικείμενα, όπως και τους ιμπρεσιονιστές.

Οι τοπιογραφικές του συνθέσεις δεν είναι αντιγραφές προτύπων, αντίθετα αποδεικνύουν τις συνδυαστικές ικανότητές του. Ο καλλιτέχνης εμπλουτίζει τα έργα του με επιρροές τόσο από τους δασκάλους του Α. Γιαλλινά και Χ. Παχή, όσον αφορά την ανάδειξη της ατμοσφαιρικότητας όσο και από το γαλλικό υπαιθρισμό και ιμπρεσιονισμό, δημιουργώντας κάθε φορά συνθέσεις με ένα ιδιαίτερο προσωπικό στίλ, λιτό και χαμηλόφωνο.

Στα ηθογραφικά θέματα ο Σαμαρτζής ολοκληρώνει τις εκφραστικές δυνατότητες σε συνθέσεις, οι οποίες διακρίνονται για την προσπάθεια απόδοσης της καθημερινής ζωής, τις πλούσιες χρωματικές διαβαθμίσεις και τη μελετημένη οργάνωση της σύνθεσης.

Σε μεταγενέστερες συνθέσεις, η ελεύθερη χρησιμοποίηση του χρώματος, η έμφαση στο στιγμαίο και το μεταβλητό, ο αποφασιστικός ρόλος του φωτός και η επικράτηση του ατμοσφαιρικού στοιχείου παραπέμπουν αναμφίβολα στο κλίμα του γαλλικού ιμπρεσιονισμού.

Στα θρησκευτικά θέματα ο ζωγράφος προσανατολίζεται προς τις κατακτήσεις της δυτικής τέχνης με τη μελετημένη οργάνωση του χώρου και την αυστηρή σύνθεση. Οι εικόνες του παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις λόγω της χρονικής απόστασης που υπάρχει ανάμεσά τους. Οι αγιογραφίες που προηγούνται εμφανώς χρονολογικά, διακρίνονται για την αυστηρότητα και τη μετωπικότητα των στάσεων, την παρατακτική σύνθεση, την έλλειψη αφηγηματικών στοιχείων και τη χρήση σκούρων και υποβλητικών χρωμάτων. Σε αυτές γίνεται προσπάθεια να αποδοθεί η πνευματικότητα των μορφών και τονίζεται ο λατρευτικός τους χαρακτήρας.

Στις μεταγενέστερες, κυρίως μετά το 1900 επικρατούν τα περιγραφικά στοιχεία και τα φωτεινά χρώματα. Οι συγκεκριμένες παραστάσεις επηρεάζονται κατά κύριο λόγο από τα δυτικά εικονογραφικά πρότυπα και διακρίνονται για την αφηγηματική διάθεση, την ελεύθερη διαπραγμάτευση του θέματος, τη φυσιοκρατική απόδοση του χώρου, τον τονισμό φωτεινών και σκοτεινών περιοχών και τέλος την προσπάθεια συνδυασμού ρεαλιστικών και ιδεαλιστικών τύπων.

Στις προσωπογραφίες που χρονολογούνται στις αρχές του 1900 διακρίνεται η μαθητεία του στην Ιταλία από τη χρήση σκούρων χρωμάτων, την έμφαση στην καταλογογράφηση του πραγματικού, την αυστηρή οργάνωση, τη στιβαρότητα του σχεδίου και την απόπειρα μεταφοράς στη ζωγραφική επιφάνεια του χαρακτήρα των εικονιζομένων. Αντίθετα, τα μεταγενέστερα έργα, κυρίως μετά το 1913-1914, χαρακτηρίζονται από τα ρευστά, λιγότερο τονισμένα περιγράμματα, το κάπως πιο ελεύθερο σχέδιο, την τονισμένη χρωματικότητα, αλλά και την προσπάθεια απόδοσης της εσωτερικότητας των μορφών.

Δημιουργικότατος καλλιτέχνης ο Σαμαρτζής εικονογραφεί εκκλησίες της πόλης της Κέρκυρας, των σημαντικότερων ιδρυμάτων αλλά και της υπαίθρου. Ωστόσο σεβαστός αριθμός έργων έχουν ανακαλυφθεί σε ιδιωτικές συλλογές στην Κέρκυρα και στην Αθήνα.

Ο Γεώργιος Σαμαρτζής αποδεικνύεται ένας καλλιτέχνης με πολλαπλότητα ενδιαφερόντων, αφομοίωση ποικίλων προτύπων και αναπαραστατικό ήθος αξιόλογο. Η εκφραστική του δύναμη, η χρωματική πληρότητα των έργων του, η δημιουργική αφομοίωση τεχνοτροπιών και η συναισθηματική εσωτερική αυτοέκφρασή του, τον κατατάσσουν ακριβοδίκαια ανάμεσα στους σημαντικότερους νεοέλληνες ζωγράφους.